

MEDEMBLIK.

I.

POLDERS DIE GEHEEL OF GEDEELTELIJK OP DE
KAART VOORKOMEN.

Administratieve indeeling.

GEHEEL OP ZICH ZELF STAANDE POLDERS.

Noordholland.

Polder de Wieringerwaard.

De Zijpe en Hazepolder. (Bestaande uit verschillende waterstaatkundige polders, waarvan op de kaart voorkomen: polder K; P; PY; OT, en eenige particuliere bemalingen. Zie de beschrijving van de Zijpe.)

Polder Callantsoog. (Bestaande uit twee waterstaatkundige polders: Boekerpolder en de Uitslaatsche, Jemel- en Zandpolder.)

Polder de Landen onder Callantsoog.

Polder Koegras.

Anna-Paulownapolder. (Bestaande uit vijf waterstaatkundige polders: Oostpolder, Bemaling van Breezand, Kleinneerpolder, Kruiswinpolder en Zuidpolder.)

TOELICHTING.

De polders op de kaart hebben de kleur van den boezem, waarop zij uitwateren, in verschillende tinten. Bij uitwatering op meer dan één boezem is de kleur dienovereenkomstig gestreept.

Polders, door een bias van donkerder tint omgeven, brengen het water niet regtstreeks op den boezem; maar eerst op een anderen polder, of op een gemeenschappelijken binnenboezem. De alzoo bij elkander behorende polders hebben gelijke tint.

Hooge gronden, boezem- en vlietlanden zijn niet gekleurd. Regtstreeks op zee uitwaterende voorboezems van molens, hebben de kleur, die gedacht kan worden aan de zee en rivieren als algemeene boezem te zijn gegeven.

Voorboezems van molens, al zijn zij ook door een sluisje met wachtdeur van den boezem gescheiden, zijn voorgesteld als tot dien boezem behorende.

Molensluisjes en inlaatduikers zijn niet in het rood aangewezen, uitgezonderd die in een zeeuwing zijn gelegen.

Tot meer duidelijke aanwijzing van de boezemwateren zijn daarbij de benamingen in het rood gesteld.

VERKLARING DER TEEKENS.

- Schepdratwatermolens.
- Vijzelwatermolens.
- Stoongemaal met aanwijzing van het aantal paardenkrachten. De onder het stoongemaal geplaatste letter geeft het bemalingswerktuig aan; v. vijzel.
- Kleine watermolens.
- Bij bemalingswerktuigen, die het water op den boezem uitslaan, is geen cijfer gesteld; bij die, welke het aan de uitslaande molens toemalen, het cijfer 2; bij weder lager geplaatste het cijfer 3; enz.
- Uitwateringsluis (U. sl.) } Sluizen die U. sl. en S. sl. tevens zijn, of die tot een ander doel dienen, zijn aangewezen door het eerste teeken en nader omschreven.
- Schutsluis (S. sl.) }
- Duiker onder door een waterleiding.
- Peilschaal.
- Peilmerksteen.
- Zomerpeil van polders.
- Winterpeil van polders.
- Dijkshoogte.
- Hoogtecijfers zonder voorafgaande letter zijn terreinshoogten.
- Straat-, grind-, schulpwegen, enz.
- Spoorwegen.
- Zeedijk met kunstmatige verdediging.
- De grootte der polders is gegeven in Bunders, volgens meting op de kaart. Getallen, met het teeken + of — er voor geplaatst, geven hoogten aan in ellen boven of beneden Amsterdamsch peil (A.P.)

BOEZEMS.

- Voorboezem van den Wieringerwaard. (Regtstreeks op zee uitwaterend.)
- Bij de bedijking van den Anna-Paulownapolder is tot waterlozing van den polder de Wieringerwaard een voorboezem gegraven, waarop behalve de polder de Wieringerwaard ook de Oostpolder, een deel van den Anna-Paulownapolder loost. De waterstanden van den voorboezem worden niet waargenomen.
- De hoogte der kaden is + 0.80.
- Tot waterlozing heeft de voorboezem een duikersluis, gelegen in den Oosthoek van den dijk van den Anna-Paulownapolder.
- Schermerboezem.

Oppevlakten van den boezem ongeveer 2000 B.
Oppevlakten der polders, die op den boezem uitwateren, ongeveer 77500 B.
Bovendien ontvangt de boezem, in sommige omstandigheden, het water van Ranksmaatsboezem.
De gemiddelde waterstand, over de tien jaren 1856 tot 1865, waargenomen te Alkmaar, was:
Zomerstand — 0.56.
Winterstand — 0.40.

Buitengewoon lage stand:
26 Junij 1865 — 0.90, waargenomen aan de Jakob Klaassensluis.
De waterstanden worden waargenomen te Purmerend, Alkmaar, Jakob Klaassensluis, Zijperschutsluis, Nieuwediep, en bij den bovenmolen van den Starmerpolder te Spikerboor.
Het maalpeil is A.P. Dit peil geldt niet voor de polders benoorden den Schoorischen zeedijk.
Het zomerpeil is — 0.58.
De hoogte der kaden is in den regel + 0.10 tot + 0.50, doch voor eenige polders bedraagt die hoogte niet meer dan A.P. en reikt voor de Beemster tot + 1.75.

Tot waterlozing heeft Schermerboezem tien sluizen, te weten: vijf op het IJ:
de Nauwernasche schutsluis;
de Duikersluis te Nauwerua;
de Grootte schutsluis te Zaandam;
de Kleine " " " "
de Duikersluis " " "
en vijf op de Zuiderzee:
de Graven- of Grafelijkheidsluis te Monnikendam;
de Schutsluis te Edam;
de Zuiderluis te Schardam;
de Noordersluis " " "
de Hornsluis te Lutjesschardam.

Tot lozing kunnen ook nog dienen vier sluizen in de haven van het Nieuwediep en de van Ewijcksluis in den Anna-Paulownapolder.

WATERSTANDEN AAN ZEE.

Waterstanden te Kolhorn, waargenomen over de tien jaren 1857—1866 waren:
Gemiddelde vloed + 0.10
" eb — 0.43
Buitengewoon hooge vloed 7 Januarij 1865 + 2.06
" lage eb 22 Maart 1857 — 1.00

GROOT NOORDHOLLANDSCH KANAAL.

Dit kanaal, in drie panden verdeeld, vereenigt het IJ met het Nieuwe Diep. Het eerste pand begint aan de Willemsluizen tegenover Amsterdam en loopt door de Volewijk en Waterland naar de schutsluis te Purmerend. Het tweede volgt van daar de ringsloten van de Beemster, de Starmeer, en de Schermer tot den Omval; gaat verder langs Alkmaar, Koedijk en Schooridam, door den polder de Zijpe naar de Zijperschutsluis. Het derde pand eindelijk, aanvangende aan de laatstgenoemde sluis, strekt zich langs de Oostzijde van het Koegras uit, tot de Koopvaardersschutsluis, gelegen aan het Nieuwe Diep. Van deze sluis voert een zijtak naar het maritieme etablissement Willemsoord.

	Langte in ellen.	Diepte onder A.P.
Van de Willemsluizen tot de schutsluis te Purmerend . .	14968	6.80
Van de schutsluis te Purmerend tot de Zijperschutsluis	51867	6.28
Van de Zijperschutsluis tot de Koopvaardersschutsluis .	11600	6.07
Zijtak van de Koopvaardersschutsluis tot de Doksluis .	1562	6.58
Het eerste pand ligt gemeen met Waterland; kanaalpeil — 1.10.		
Het tweede pand met Schermerboezem; kanaalpeil — 0.58 tot A.P.		
Het derde pand en de zijtak, in gewone omstandigheden gemeen liggende met het tweede pand, kunnen door het sluiten van de Zijperschutsluis afgescheiden en opgezegt worden tot de hoogte van gewoon volzee aan het Nieuwediep of + 0.21.		

ZEEWERING.

- De Amsteddijk, strekkende van de aansluiting aan den Oostdijk bij de duikersluis tot de van Ewijcksluis.
- De van Ewijcksluis.
- De Balgdijk, strekkende van de van Ewijcksluis tot de aansluiting aan den Koegras zeedijk.
- Deze drie waterkeeringen behoreen tot den zeedijk van den Anna-Paulownapolder, die met de daarin gelegen sluizen wordt onderhouden en beheerd door het bestuur van den polder.
- De Koegras zeedijk, strekkende van de aansluiting aan den Anna-Paulowna zeedijk tot den westelijken havenoedijk te Nieuwediep bij het fort Oostoever.
- Deze dijk behoort tot de werken van het Groot Noordhollandsch Kanaal en wordt als zoodanig door het Rijk onderhouden en beheerd.
- De duinketen, die zich langs de westkust van Noordholland onafgebroken uitstrekt, van het zuidende der Helderseche zeeuwing bij het fort Kijkduin tot de aansluiting aan het noordeinde van de Pettemer zeeuwing.
- Deze duinen worden over een breedte van 30 tot 60 el en zoo noodig ook over een grootere breedte, door de provincie onderhouden door helm- en strooieplantingen en het stellen van rietschuttingen.
- De lengte van de duinketen van de Helderseche zeeuwing tot de aansluiting aan den Spreeuwendijk te Petten is 20830 el.
- De breedte is gemiddeld:
van Kijkduin tot Callantsoog 420 el,
" Callantsoog tot Petten 1000 ".

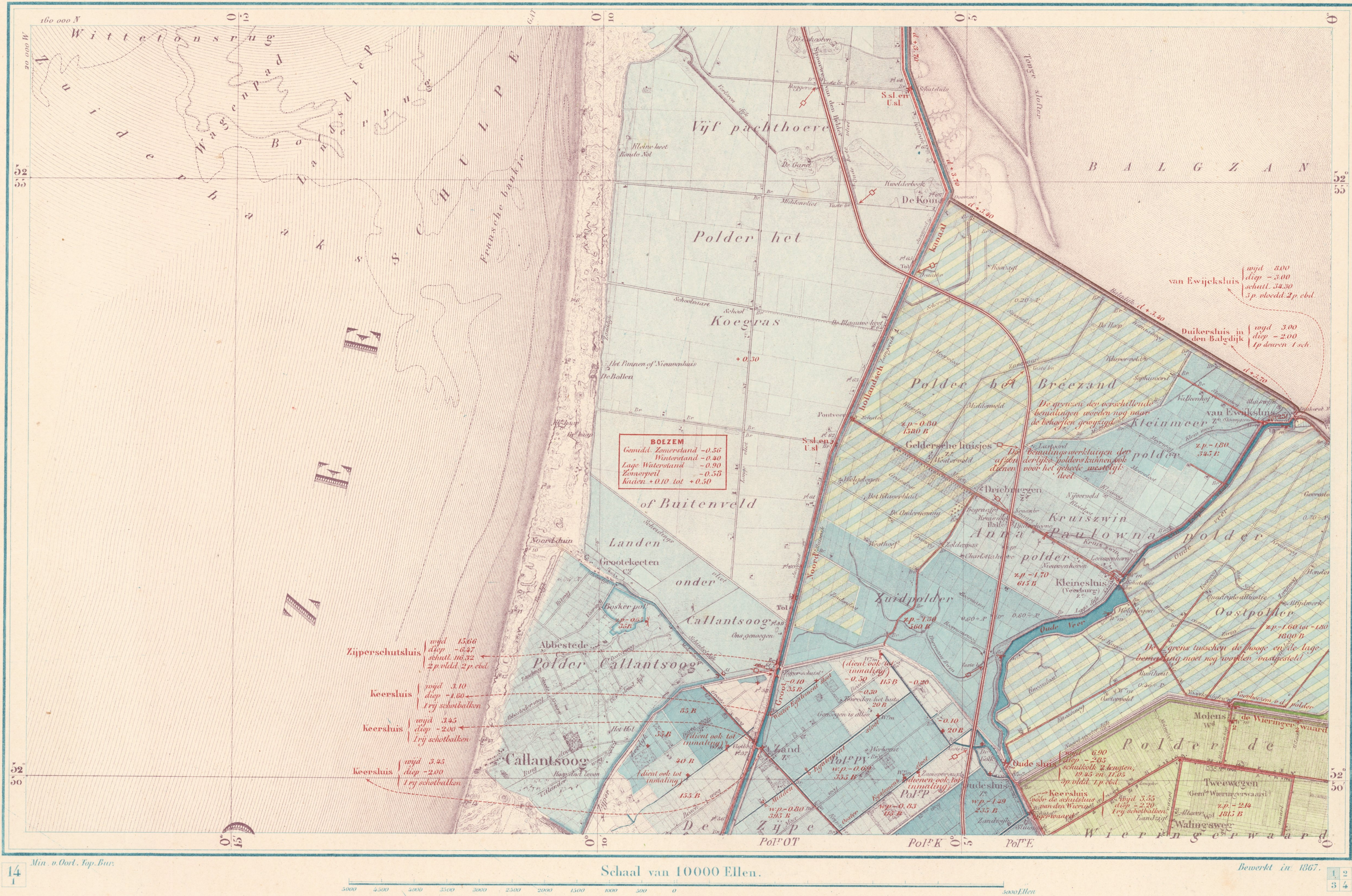
De hoogte van deze duinen is zeer ongelijk. De laagste punten liggen ongeveer + 7.00.
Sedert het jaar 1843 wordt het strand van Kijkduin tot den Hoek van Holland jaarlijks gemeten. Hiertoef zijn op het strand op afstanden van 1000 el strandpalen geplaatst. De meting geldt zooveel den voel van het duin als de hoog- en laagwaterlijnen. De uitkomsten worden geregeld in daartoe bestemde registers bijgeschreven.

POLDERS, ENZ.

- Polders.
- Op de kaart is de waterstaatkundige toestand getekend. De administratieve indeeling is boven de kaart omschreven.
- Bestuur over de Zijpe en Hazepolder.
- Behalve het toezigt over de verschillende polders, waaruit de Zijpe bestaat, is dit bestuur belast met het schouwen der schotbalksluizen en stortgronden langs het Groot Noordhollandsch Kanaal, en het zorgdragen voor het behoortijk sluiten der Oude sluis.

DROOGMAKERIEN EN BEDIJKINGEN.

De Zijpe is, nadat een eerste poging tot indijking mislukt was, in het midden der zestiende eeuw op nieuw ingedijkt. De Staten van Holland en Westfriesland verleenden daartoe octrooi in 1552. Door vele tegenspoeden was het verleen van een ampliatie-octrooi van 24 Julij 1560 noodig. In 1570 stroomde de ingedijkte polder door den zwaren vloed van Allerheiligen weder vol. De in 1572 tot herdijking aangevende pogingen mislukten en niet voor 20 September 1596 verleenden de Staten een nieuw octrooi, dat in 1597 werd uitgevoerd.
Voor de bemaling is de Zijpe verdeeld in 21 polders, die ieder hun eigen molen hebben, waarvan sommigen het water uitmalen op het Groot Noordhollandsch Kanaal, d. i. Schermerboezem, anderen op de Grootte sloot of de Egalenentvaarten, die, zoolang de bruggen in de stortgronden langs het Kanaal niet gesloten zijn, daarmede gemeen liggen en dus ook een deel van Schermerboezem uitmaken.
Behalve deze 21 polders bevat de Zijpe nog ongeveer 1100 bunders in het noord- en noordwestelijk gedeelte, lozende door duikers op Schermerboezem. Enkele gedeelten hiervan worden bemalen voor rekening der eigenaars (particuliere bemalingen).
Zomerpeilen bestaan niet; in den winter wordt het water uit elk der afzonderlijke bemalingen zoo diep mogelijk weggemalen, in den zomer in de hooggelegen landen daarentegen ingemalen.
Vóór de doorsnijding door het Groot Noordhollandsch Kanaal was de Zijpe besloten binnen een aaneengesloten waterkeering, bestaande aan de zuidwestelijke en zuidelijke zijde uit den Schoorischen dijk, aan de zuidoostelijke en oostelijke zijde uit den Westfrieschen dijk; ten noorden, noordwesten en westen uit den Zijperzeedijk, die gedeeltelijk tot binneeduin is vervormd, en den Hazendijk.
De Wieringerwaard is ingedijkt krachtens octrooi van 6 September 1597, verleend door de Staten van Holland en Westfriesland.
Eerst in 1608 is het werk met kracht doorgezet.
De polder Callantsoog, in 1570 door den vloed overstromd en sedert onbedijkt, is op nieuw ingedijkt krachtens octrooi van 13 Maart 1612, verleend door de Staten van Holland en Westfriesland.
Het Koegras is, nadat in 1610 een dijk langs de westzijde was gelegd, om het overstorten van water bij hoogen vloed uit de Noordzee te voorkomen, en deze dijk door aanstuwing aan den westkant tot duinketen gevormd was, in 1818 door het leggen van den Koegraszeedijk ingedijkt.
De Anna-Paulownapolder is in de jaren 1845—1847 ingedijkt, nadat tot dit werk concessie verleend was bij Koninklijk besluit van 29 Julij 1844, n°. 134.

VERWIJZING.

Uitvoerige opgaven omtrent het beheer der polders, enz. en in het algemeen omtrent waterstaatsaangelegenheden worden gevonden in het werk: De zeeuwingen en waterschappen van Noordholland door Mr. G. de Vries. Az. Haarlem, Johannes Enschedé en Zonen. 1864.